

بازخوانی سنت «عرضه دین»؛ راهکاری برای مصونیت از شبهات در دنیای مدرن در سالروز ولادت حضرت عبدالعظیم حسنی(ع)

صیانت از عقیده؛ میراث ماندگار حضرت عبدالعظیم علیه‌السلام

تأسیس علمی تهران

مریم احمدی شیروان | امروز ۴ ربیع الثانی، سالروز میلاد ستاره‌ای است که قرن‌هاست آسمان معنویت ایران و شهرری را روشن نگه داشته است؛ حضرت عبدالعظیم حسنی(ع)، اوکه توفیق درک محضر چهار امام معصوم(ع) را داشته، نه فقط یک محدث، بلکه الگوی تمام‌عیار دین‌داری آگاهانه است. در روزگاری که هجمه شبهات فکری، ایمان زلال انسان را نشانه گرفته، سنت عرضه دین که توسط ایشان در محضر امام هادی(ع) به اوج رسید، یک راهکار راهبردی برای امنیت فکری است.

برای واگسای این میراث گرانتسنگ، با حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر احمد عابدی، استاد درس خارج حوزه علمیه به گفت‌وگو نشستیم. ایم تا در پایینم چگونه می‌توان در دنیای پر آشوب امروز، بر اصالت باورها ایستادگی کرد.

■ ترازوی ایمان در دستان عالم‌ری

حجت‌الاسلام عابدی در تبیین ضرورت این بحث می‌گوید: امروز در روزگاری که هر گوشه از فضای مجازی، نسخه‌ای متفاوت از دین‌داری را به مخاطب عرضه می‌کند، انسان جست‌وجوگر بیش از هر زمان دیگری نیازمند یک ترازوی دقیق برای سنجش سلامت اندیشه خود است. اما عرضه دین که حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) در عصر خود بنیاد، دقیقاً چیست؟ در این ماجرا، ایشان که خود عالمی برجسته بود، تمام باورهای اعتقادی اش را از توحید و صفات خدا گرفته تا نبوت و امامت، در محضر امام هادی(ع) یکپهیک بر زبان آورد. هدفش این بود بگوید ای امام من! این اعتقادات من است؛ آیا این‌ها همان چیزی است که خدا خواسته است؟ اگر جایی خطا کرده‌ام، اصلاح‌کنید. این یعنی او به دانش خود بسته نکرده اعتقاداتش را به مرجع اصیل وحی عرضه کرد تا مطمئن شود باورش دچار انحراف نشده است. این سنت، یک راهکار نجات‌بخش است؛ چرا که به ما می‌آموزد در دنیای پرشبهه امروز، نباید به برداشت‌های شخصی اکتفا کرد و خود را بی‌درستی به دنیای مدرن اقت‌دین‌داری است. وی اضافه می‌کند: این اقدام ایشان حاوی پیامی راهبردی برای همه نسل‌هاست؛ دین‌داری ژرف، نیازمند اتصال به سرچشمه لایزال وحی است. وقتی عالمی در تراز حضرت عبدالعظیم(ع) با آن جایگاه والای علمی، باورهای خود را نزد امام معصوم(ع) می‌برد تا مهر تأیید دریافت کند، در واقع

درسی بزرگ به‌ما می‌دهد که حتی عالمان بزرگ نیز باید مراقب انحرافات ذهنی باشند. این سنت حسنه به ما می‌آموزد دین‌داری عاطفی و بی‌بنیاد، دوام چندان‌ی در برابر توفان شبهات ندارد و باید ساختار فکری خود را بر پایه استدلال‌های دقیق و مستند دینی بنا کنیم تا در مواجهه با چالش‌های فکری روزگار دچار لغزش و سردرگمی نشویم. در حقیقت، عرضه دین به معصوم(ع)، یک بیمه فکری برای اعتقادات ماست تا از گزند تحریفات در امان بماند.

■ امنیت فکری در سایه اصالت باورها

این استاد حوزه علمیه درباره هدف این سنت حسنه تصریح می‌کند: بررسی اسناد تاریخی نشان می‌دهد هدف اصلی از عرضه دین، ایجاد مصونیت در برابر تفرقه‌ها و کج‌فهمی‌های زمانه است. قرآن کریم راه نجات را در اتحاد فکری بر محور حق می‌داند؛ آنجا که می‌فرماید: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (سوره آل عمران، آیه ۱۰۳). این تمسک جمعی و هماهنگی به محوریت معصوم(ع)، تنها راهکار مصون‌سازی جامعه از بحران‌های فکری است که در سیره عملی حضرت عبدالعظیم(ع) به زیباترین شکل تجلی یافته است. متأسفانه امروزه شاهد هستیم برخی به‌بهانه آزادی‌اندیشه، هر برداشت نادرستی را به نام دین ترویج می‌کنند، اما سنت عرضه دین به ما می‌گوید عقاید باید در ترازوی معصوم(ع) سنجیده شوند تا اصالتشان تضمین شود. استاد عابدی با اشاره به دقت محدثان در حفظ این معارف می‌گوید: تحلیل متن عرضه دین حضرت عبدالعظیم(ع) نشان می‌دهد او با چه دقتی اصول اعتقادی را دسته‌بندی کرد. این روایت، مرز میان باورهای اصیل و انحرافات فکری را به قدری شفاف ترسیم کرده که هر شیعه‌ای با مطالعه آن می‌تواند سره را از ناسره تشخیص دهد. مقایسه این روایت با سایر روایات تاریخی گویای این حقیقت است که ائمه معصوم(ع) همواره بر ارائه شفاف و دقیق عقاید تأکید داشته‌اند و این روشمندی سبب شده شیعیان در طول تاریخ بتوانند مرز میان باورهای اصیل و انحرافات فکری را به‌راحتی تشخیص دهند. در دنیای مدرن که ابهام‌تردید بر ذهن‌ها سایه افکنده، بازگشت به این چارچوب‌های دقیق، تنها راه نجات از سرگردانی در مکاتب ساختگی است.

■ مرزهای دقیق توحید و تنزیه پروردگار

این پژوهشگر دینی در ادامه به عمق معارف توحیدی در این

عرضه می‌پردازد: در این روایت، توحید‌ناب و شناخت صفات پروردگار به‌گونه‌ای تبیین شده که هرگونه شائبه افراط یا تفریط را می‌زداید. تأکید بر وحدت حقه خداوند و پرهیز از دام تشبیه خالق به مخلوق، از نکات کلیدی این عرضه است. تبیین صفات سلبی و ثبوتی پروردگار در این روایت، کاملاً هماهنگ با آیات محکمات است که می‌فرماید: «لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ» (سوره شوری، آیه ۱۱). این نگرش عمیق، انسان را از سرگردانی در مکاتب ساختگی نجات می‌دهد و مرز میان شناخت واقعی حق تعالی و توهمات ذهنی را نمایان می‌کند تا پوینده راه حقیقت دچار اشتباه نشود. تبیین دقیق صفات جمال و جلال الهی نشانگر وسعت دید عالمان شیعه در فهم درست آیات و روایات است. وی ادامه می‌دهد: شناخت پروردگار به عنوان خالق و مالک مطلق هستی، انگیزه حرکت و بندگی را در دل انسان زنده‌نگه می‌دارد و به زندگی او معنایی فراتر از روزمرگی می‌بخشد. در این روایت همچنین به ارکان بنیادین دیگری همچون نبوت، معاد و حقیقت عالم پس از مرگ اشاره و آموری چون معراج، سؤال قبر، میزان و صراط با استناد به مبانی دین تبیین شده است. هماهنگی کامل میان عقل و نقل در این روایت نشان می‌دهد اسلام دین تعقل و تفکر است و تمام این حقایق برای رشد و تعالی نهایی انسان ترسیم شده‌اند تا هیچ‌گاه از مسیر بندگی حقیقی فاصله‌نگیرد و با چشم‌مانی باز، آینده‌بندی خود را رقم بزند. این دقیقاً همان چیزی است که انسان مدرن خسته از پوچی، به‌شدت به آن نیاز دارد.

■ امامت؛ تکیه‌گاه مطمئن هدایت

حجت‌الاسلام عابدی با اشاره به جایگاه امامت در این عرضه می‌گوید: موضوع امامت و ولایت به عنوان حلقه گمشده سعادت بشری، در کنار توحید و نبوت جایگاه ویژه‌ای در این روایت دارد. اعتقاد به امامت، مظهر جریان هدایت الهی در زمین است. قرآن کریم نیز در آیه ولایت بر این حقیقت تأکید دارد: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ الْكَذِبُ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُفْقَهُونَ الصَّلَاةَ وَیُؤْثِرُونَ الْكَذَّاءَ وَهُم زَاكُونَ» (سوره مائده، آیه ۵۵). این پیوند ناگسستنی میان توحید و امامت، ساختار فکری مکتب اهل بیت(ع) است که توسط عالمان بزرگی همچون حضرت عبدالعظیم(ع) پاسداری شده و به دست ما رسیده است. در حقیقت، عرضه دین توسط ایشان، مهر تأییدی بر این نکته است که

بدون امامت، هیچ توحیدی به سرانجام نمی‌رسد. وی بیان می‌کند: بزرگداشت مقام شامخ حضرت عبدالعظیم(ع) پاسداشت فرهنگ نشر علم و حقیقت‌طلبی است و شهرری به واسطه حضور این پناهگاه معنوی به قطبی بزرگ برای آرامش دل‌های مشتاق تبدیل شده است. ارتباط قلبی و عمیق مردم با آستان مقدس این سید بزرگوار در طول قرن‌های متمادی نشان‌دهنده میزان اثرگذاری ایشان بر حیات دینی جامعه است و این جریان پر بار معنوی تا ظهور منجی عالم بشریت با قدرت به مسیر هدایتگر خود ادامه خواهد داد. پژوهشگران و نسل جوان امروز می‌توانند با الگوبرداری از این سیره درخشان، در مسیر خودسازی و بصیرت‌افزایی گام بردارند و از برکات معنوی این آستان مقدس در زندگی فردی و اجتماعی خود بهره‌مند شوند. این آستان، دانشگاهی برای آموختن دین‌داری خالصانه است.

■ میراث ماندگار؛ درسی برای امروز

این استاد درس خارج حوزه با تأکید بر اینکه سیره حضرت عبدالعظیم(ع) باید در زندگی روزمره ما جاری شود، تصریح می‌کند: این روایت یک روش‌شناسی برای دین‌داری در تمام اعصار است. اگر امروز جامعه ما دچار تشتت فکری شده، به دلیل دوری از فرهنگ عرضه باورها به متخصصان دین است. ما باید یاد بگیریم در مسائل اعتقادی، به هر صدایی اعتماد نکنیم و باورهایمان را بر اساس میراث اهل بیت(ع) پالایش کنیم. حضرت عبدالعظیم(ع) با این حرکت به ما یاد داد برای رسیدن به ایمان زلال، باید از منیت‌ها گذشت و در برابر حق، تسلیم‌بود. این تسلیم در برابر حق، همان چیزی است که می‌تواند جامعه ما را از بحران‌های اخلاقی و فکری نجات دهد. حجت‌الاسلام عابدی در انتها خاطرنشان می‌کند: امیدوارم بازخوانی این سنت حسنه، زمینه‌ساز حرکتی نو در محافل علمی و دینی ما باشد. حضرت عبدالعظیم(ع) نه تنها در حیات خود، بلکه پس از قرن‌ها با مزار شریفش، ملجأ و پناهگاه فکری و روحی مردم باقی مانده است. شناخت ایشان، شناخت تاریخ باشکوه تشیع در ایران است. هر زاری که به حرم ایشان مشرف می‌شود، باید بداند در کنار مزار کسی ایستاده است که عمر خود را وقف صحت دین کرد. امیدواریم خداوند به همه ما توفیق دهد تا در مسیر بندگی آگاهانه ولایت‌مداری، پیرو راستین این سید بزرگوار باشیم و ایمان خود را با معیارهای اصیل اهل بیت(ع) بسنجیم و پاکیزه نگه داریم.

■ حرم منور حضرت عبدالعظیم(ع)

زندگی پرمخاطره وی در دوران خلفای عباسی به‌ویژه متوکل عباسی و تهدیدهای جانی، موجب شد وی به توصیه امام هادی(ع) از سامرا کوچ کرده و مخفیانه به شهر ری بیاید و در آن دیار در کنار رفاقت و دوستی با حضرت حمزه بن موسی الکاظم(ع) (برادر بزرگوار امام رضا(ع)) رحل اقامت افکند.

اما این ظلم خلفای عباسی که به دنبال خاموش کردن نور خدا بودند موجب شد امروزه بارگاه حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) مأمن درمندگان، عاشقان و دلدادگان به محضر این سید کریم شود و ستاره‌ای تابناک در دیار ری باشد تا شیعیان راستین را گردهم آورد و به تعبیر زیبایی، عدو شود سبب خیر اگر خدا خواهد. امروزه زیارت آن حضرت از جایگاه رفیعی برخوردار است و زیارت مرقد شریفش، در حکم زیارت سیدالشهدا(ع) محسوب می‌شود. امام هادی(ع) به مردی از اهالی ری فرمودند: «مَن زَارَ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْحَسَنِی(ع) بِرِي كُنَّ زَارَ الْحَسَنِی(ع) بِكَرْبَلَا»؛ اگر قبر عبدالعظیم(ع) را در شهر ری زیارت کنید چنان است که گویی امام حسین(ع) را در کربلا زیارت کرده‌اید. (مستدرک الوسائل، جلد سوم، صفحه ۶۱۶) جایگاه عبدالعظیم حسنی(ع) تا این حد است که امروزه آنان که توان زیارت را بعبده‌الله‌الحسین(ع) در کربلا ندارند و آنان که جاماندگان از اربعین حسینی محسوب می‌شوند، خود را به آستان حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) می‌رسانند.

حسین است جهان شیعه و طالبان حق و حقیقت و منتظران راستین امام زمان (عج) سیره زندگی سیدالکریم حضرت عبدالعظیم(ع) را در خصوص ارادت و ارتباط با امام زمان خویش الگوبرداری کرده و خود را آماده ظهور حضرتش کنند. به امید اعتلای نظام مقدس اسلامی در سراسر گیتی.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی:

دانشگاه رضوی باید به مرجع علمی حکمرانی اسلامی و علوم زیارت تبدیل شود

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با تأکید بر ضرورت بازتعریف مأموریت‌های دانشگاه علوم اسلامی رضوی متناسب با نیازهای نوپدید جامعه، بر نقش این دانشگاه در

توسعه فقه نظام، تولید نظر به‌های میان‌رشته‌ای، پشتیبانی علمی از حوزه زیارت و احیای میراث علمی آستان قدس رضوی تأکید کرد. به گزارش آستان نیوز، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبدالحسین خسروپناه، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با حضور در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، در نشست مشترک با حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر فرزانه دبیر شورای عالی حوزه علمیه خراسان، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین فرزانه رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی و جمعی از مسئولان این دانشگاه، سند تحول و مأموریت ۱۰ ساله دانشگاه را بررسی و درباره راهبردهای توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی این مجموعه تبادل نظر کرد.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در این نشست با اشاره به رویکرد تحولی تولید آستان قدس رضوی، اظهار کرد: تحول تنها به تغییر ساختار محدود نمی‌شود، بلکه باید در حوزه موضوعات، مخاطبان و قلمرو فعالیت‌ها نیز مورد توجه قرار گیرد و تحقق آن نیازمند رعایت اصول و مبانی مشخص است. وی با تأکید بر ضرورت پاسخ‌گویی دانشگاه علوم اسلامی رضوی به مسائل نوپدید جامعه، گفت: برای هر رشته باید مسئله‌ای واقعی از نیازهای جامعه تعریف شود تا فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی در مسیر حل مسائل کشور قرار گیرد.

دکتر خسروپناه با اشاره به ظرفیت رشته فلسفه اسلامی در دانشگاه رضوی، موضوع الحاد مدرن را یکی از چالش‌های مهم فکری امروز دانست و افزود: فلسفه اسلامی توان پاسخ‌گویی علمی به این مسائل را دارد و دانشگاه رضوی می‌تواند در این زمینه نقش مؤثری ایفا کند.

وی همچنین شیوه آموزشی رشته فلسفه در دانشگاه علوم اسلامی رضوی و متن‌خوانی دقیق متون اصلی را از نقاط قوت این دانشگاه دانست و اظهار کرد: این روش سبب تربیت نیروهای باسواد و مسلط بر مبانی علوم اسلامی می‌شود.

■ ضرورت حرکت از فقه رایج به فقه نظام

دبیر شورای عالی انقالب فرهنگی با تبیین جایگاه فقه نظام بیان کرد: فقه رایج که بر ابوابی همچون نماز، روزه، حج و زکات استوار است، میراث از شمند فقه‌ای بزرگ شیعه است؛ اما امروز جامعه اسلامی علاوه بر آن، به فقه نظام نیاز دارد؛ فقهی که بتواند برای حوزه‌هایی مانند خانواده، فرهنگ، تربیت و سیاست، نظام‌سازی کند.

وی افزود: فقه حکمرانی مسیر رسیدن از فقه موجود به فقه مطلوب را ترسیم می‌کند و ورود به این عرصه نیازمند تسلط عمیق بر منابع و مباحث فقهی است.

خسروپناه با تأکید بر توسعه مطالعات میان‌رشته‌ای تصریح کرد: گروه‌های فلسفه، حقوق و علوم قرآن نباید به‌صورت جزیره‌ای فعالیت کنند، بلکه باید با تمرکز بر موضوعاتی همچون خانواده، فرهنگ و سیاست، بنیان‌های نظری این حوزه‌ها را استخراج کنند تا زمینه استفاده از آن‌ها در سیاست‌گذاری‌های کلان فراهم شود.

وی با اشاره به انتساب دانشگاه علوم اسلامی رضوی به آستان قدس رضوی، زیارت را روح این مجموعه دانست و گفت: دانشگاه رضوی می‌تواند با فعالیت علمی در حوزه‌هایی مانند فرهنگ زیارت، جامعه‌شناسی زیارت و روان‌شناسی زیارت، به پشتوانه علمی امور زیارت تبدیل شود.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی همچنین احیای میراث علمی آستان قدس رضوی را از دیگر ظرفیت‌های این دانشگاه عنوان کرد و افزود: این دانشگاه می‌تواند با برگزاری کرسی‌های علمی، پژوهش‌های تخصصی و تربیت نیروی انسانی در حوزه نسخه‌شناسی و تصحیح متون، در احیای آثار ارزشمند آستان قدس رضوی نقش آفرینی کند.

وی با تأکید بر پیوند میان فلسفه، معارف قرآنی، فقه نظام و سیاست‌گذاری، اظهار کرد: تحقق حکمرانی علمی نیازمند شبکه‌سازی میان ظرفیت‌های حوزه و دانشگاه و بهره‌گیری از دانش‌های مختلف برای حل مسائل اجتماعی است.

خسروپناه در ادامه، دانشگاه علوم اسلامی رضوی را دانشگاهی موفق در تربیت نیروهای متخصص، متعهد و انقلابی دانست و گفت: این دانشگاه در چهار دهه گذشته خدمات ارزشمندی به علوم انسانی، اسلامی ارائه کرده است، اما برای پاسخ‌گویی به نیازهای جدید جامعه، تحول در آن ضروری است.

وی افزود: اگر دانشگاه‌هایی مانند دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مؤسسه امام خمینی (ره) و باقرالعلوم(ع) شکل نمی‌گرفتند، کشور در عرصه علوم انسانی اسلامی با عقب‌ماندگی جدی مواجه می‌شد؛ پیشرفت امروز ایران در این حوزه، مرهون تلاش این مراکز علمی است.

در ادامه این نشست، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین فرزانه، رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی، گزارشی از ظرفیت‌ها و برنامه‌های این دانشگاه ارائه کرد و با اشاره به چهار دهه فعالیت این مجموعه، از تربیت بیش از ۳ هزار دانش‌آموخته، فعالیت ۵۰ عضو هیئت علمی و تحصیل حدود هزار و ۲۰۰ دانشجو در ۲۰ رشته خبر داد.

وی همچنین با اشاره به تدوین سند تحول و مأموریت ۱۰ ساله دانشگاه، محورهای اصلی این سند را تولید علم دینی، نقد مبانی علوم انسانی غربی، تولید مدل‌ها و نظام‌های اجرایی، توسعه فلسفه‌های متضاد، تقویت فقه اجتماع و حکمرانی و گسترش مطالعات میان‌رشته‌ای عنوان کرد.

همچنین در این نشست، دکتر قائمی‌نیک، معاون پژوهش دانشگاه علوم اسلامی رضوی گزارشی از سند تحول و برنامه جامع ۱۰ ساله دانشگاه ارائه کرد.